

इंग्रजीत टंकलिखित न्यायनिर्णयाचा मराठी अनुवाद.

[(१९९६) २ एस. सी. आर. ६५०]

द स्टील ऑथॉरिटी ऑफ इंडिया आणि इतर

- विरुद्ध -

न्यू मरीन कोल कंपनी (प्रायव्हेट) लिमिटेड.

फेब्रुवारी 14, 1996

[न्यायमूर्ति के. रामास्वामी आणि न्यायमूर्ति एस. साधीर अहमद]

दिवाणी प्रक्रिया संहिता, 1908

श्रेणी-I कोळसा-श्रेणी-II कोळशाच्या पुरवठ्याच्या करारासाठीच्या वसुलीकरिता दावा परंतु श्रेणी-I कोळशाची किंमत गोळा केली गेली-त्यानंतरच्या बिलांमध्ये समायोजित केलेल्या ओव्हर - पेमेंट- न्यायचौकशी न्यायालयाने असे म्हटले की प्रति दावा (काउंटर-क्लेम) आणि न्यायालयीन शुल्काच्या अनुपस्थितीत, समायोजन केले जाणार नाही - सूटचा आदेश दिला गेला-अपील केल्यावर, उच्च न्यायालयाने डिक्लीची पुष्टी केली - अपील केल्यावर, अपीलकर्त्यांना न्यायचौकशी न्यायालयाने पाठवलेल्या फसवणुकीच्या प्रकरणाचा शोध लागल्यानंतर पक्षाद्वारे भविष्यातील पुरवठ्यांमधून ओव्हर-पेमेंट समायोजित करण्याचा अधिकार आहे - अपीलकर्त्यांना केलेल्या एकूण पुरवठ्याचा पुरावा आणि संबंधित कालावधीत श्रेणी-I आणि श्रेणी-II कोळशाच्या किंमतीचा पुरावा सादर करण्याची संधी दिली जाईल - ओव्हर - पेमेंट समायोजित करणेत यावे आणि सहा महिन्यांच्या आत नवीन डिक्ली काढण्यात यावी .

दिवाणी अपील न्यायाधिकरीता: दिवाणी अपील क्र. 3496/ 1982

पाटणा उच्च न्यायालयाच्या दिनांक २०/०५/१९८२ रोजी अपीलमध्ये मूळ डिक्ली क्रमांक ३०/ १९७३ मध्ये पारित केलेल्या निकाल आणि आदेशावरून.

अपीलकर्त्यांसाठी जयदीप गुप्ता आणि के. जे. जॉन.

उत्तरवादीसाठी बी. बी. सिंग आणि राजीव सिंग.

न्यायालयाद्वारे खालील आदेश देण्यात आला:

सदर अपील पाटणा उच्च न्यायालयाच्या द्वि सदस्यीय खंडपीठाच्या दिनांक 20 मे 1982 रोजी पारित केलेल्या निकाल आणि आदेशाविरुद्ध विशेष अनुमतीद्वारे उद्भवते. मान्य केलेली तथ्ये अशी आहेत की एम/एस. किर्केड कोळसा कंपनी, जिचे पुनर्रनामांकन आता नवीन मराईन कोळसा कंपनी लिमिटेड असे करण्यात आले आहे, (थोडक्यात, वादीने) अपीलकर्ता - प्रतिवादीला पुरविलेल्या कोळशाच्या मूल्याच्या रुपये 1,13,000/- वसुलीकरिता दावा दाखल केला होता. याचिकाकर्त्याचे प्रकरण असे आहे की वादिला दिनांक 7 डिसेंबर 1962 ते जून 1967 दरम्यान श्रेणी-I चा कोळसा पुरवणार होता. प्रथम श्रेणी-I च्या कोळशाऐवजी श्रेणी II च्या कोळशाचा पुरवठा करण्यात आला, परंतु श्रेणी-I च्या कोळशाची किंमत वसूल करण्यात आली. करार विस्तार - सी सिरीज अंतर्गत करारातील एक खंड असे होते की -

"आमच्या बिलांमधून किंवा त्यानंतरच्या बिलांमधून होणाऱ्या पुरवठ्याच्या गुणवत्तेमुळे किंवा प्रमाणामुळे आवश्यक असलेल्या कोणत्याही समायोजनासाठी आम्ही सहमत आहोत".

त्याअंतर्गत ते डिसेंबर 1962 ते जून 1967 या कालावधीत केलेल्या अतिरिक्त देयकाचे समायोजन करण्यास पात्र आहेत आणि त्यानुसार त्यांनी समायोजन केले. मुद्दे तयार केल्यानंतर आणि पुरावा सादर केल्यानंतर, न्यायचौकशी न्यायालयाला असे आढळले की समायोजन करण्यासाठी असा करार असला तरी, त्या अपीलकर्त्यांनी एकतर दावा केला किंवा प्रतिवाद केला आणि न्यायालयीन शुल्क भरले नाही तर ते दिलासा मिळण्यास पात्र नाहीत. परिणामी, खटला निकाली काढण्यात आला. अपील केल्यावर, उच्च न्यायालयाला असे आढळले की करार आणि भविष्यातील बिलांमधील समायोजनाच्या प्रकाशात अपीलकर्त्यांना भविष्यातील पुरवठ्यांमधून ते समायोजित करण्याचा अधिकार आहे कारण १९९६ साली विस्तार- डी अंतर्गत प्रथमच फसवणूक आढळून आली होती. वादीने श्रेणी- II च्या कोळशाचा पुरवठा केला होता परंतु श्रेणी-I कोळशाची किंमत घेतली होती, असे लेखापरीक्षण विभागाने निदर्शनास आणून दिल्यानंतर, अपीलकर्त्यांना ते समायोजित

करण्याचा अधिकार होता. परंतु नोंदीत असलेल्या पुराव्यावरून सुमारे 12,038 टन कोळशाचा पुरवठा करण्यात आला, परंतु 7 डिसेंबर 1962 ते जून 1967 दरम्यान पुरवल्या गेलेल्या कोळशाचे एकूण प्रमाण नोंदवले गेले नाही आणि संबंधित कालावधीत श्रेणी- II आणि श्रेणी- I कोळशाची जी किंमत होती ती देखील नोंदवली गेली नाही. परिणामी, अपीलकर्ता हुकूमनामा (डिक्री) टाळण्यात यशस्वी होऊ शकत नाही. त्यामुळे याचिका खारीज करण्यात आली.

त्यामुळे प्रश्न असा आहे की, उच्च न्यायालयाने याचिका फेटाळणे आणि या प्रकरणातील तथ्यांवर न्यायचौकशी न्यायालयाच्या हुकूमनाम्याची पुष्टी करणे न्याय्य होते का? उच्च न्यायालयाला एक वस्तुस्थिती म्हणून असे आढळून आले आणि आम्ही त्याच्याशी सहमत आहोत, की पक्षांमधील करारानुसार प्रलंबित किंवा त्यानंतरच्या बिलांमध्ये अतिरिक्त किंवा जास्त भरणा समायोजित करणे आवश्यक होते आणि पक्ष तसे करण्यास बांधील होते. परिणामी, अपीलकर्त्यांना वादिने केलेल्या भविष्यातील पुरवठ्यांमधून अतिरिक्त देयके समायोजित करण्याचा अधिकार आहे. असेही आढळून आले आहे की वादीने श्रेणी- I कोळशाच्या किंमतीची मागणी आणि वसुली करण्यासाठी फसवणूक केली, तर प्रत्यक्षात श्रेणी-2 कोळसा अपीलकर्त्यांना पुरवला गेला होता. फसवणुकीचा शोध लागल्यानंतर, अपीलकर्त्यांनी वादीला देय असलेल्या भविष्यातील बिलातून देय रकमेची अदलाबदल करण्यास सुरुवात केली. ही वस्तुस्थिती आढळून आल्यानंतर, अपरिहार्यपणे, उच्च न्यायालयाने पक्षकारांना संधी दिल्यानंतर, एकतर न्यायचौकशी न्यायालयाकडून निष्कर्ष मागितला असता आणि पक्षकारांच्या हक्कांचा न्यायनिवाडा केला असता किंवा अपीलकर्त्यांना या वतीने अभिलेख पुरावा सादर करण्याची संधी देण्यासाठी हे प्रकरण न्यायचौकशी न्यायालयाकडे पाठवले असते. आम्हाला वाटते की नंतरचा मार्ग अधिक व्यवहार्य ठरेल. त्यानुसार, आम्ही उच्च न्यायालयाच्या निकालाचा तो भाग आणि न्यायचौकशी न्यायालयाचा हुकूमनामा बाजूला ठेवतो आणि दावा न्यायचौकशी न्यायालयाकडे पाठवतो. 7 डिसेंबर 1962 ते डिसेंबर 1967

अखेरपर्यंतच्या कालावधीत केलेल्या एकूण पुरवठ्याचा पुरावा सादर करण्याची आणि श्रेणी - I आणि श्रेणी- II कोळशाच्या प्रचलित किंमतीचा पुरावा सादर करण्याची संधी अपीलकर्त्यांना देण्याचे निर्देश न्यायचौकशी न्यायालयाला देण्यात आले आहेत. असे दिसून येते की जर पुरवठा 12,038 टनपेक्षा जास्त असेल, असे उच्च न्यायालयाला आढळून आले असेल, तर वादीला प्राप्त झालेल्या ओव्हर-पेमेंटची प्रत्यक्षात किती रक्कम होती हे शोधण्यासाठी देखील ते विचारात घेतले पाहिजे, वादीला देय असलेल्या रकमेसाठी ते समायोजित केले पाहिजे आणि त्यानंतर त्यानुसार हुकूमनामा (डिक्री) काढली पाहिजे. आदेशाची प्रत मिळाल्याच्या तारखेपासून सहा महिन्यांच्या कालावधीत हे करण्यात यावे .

त्यानुसार अपील मंजूर करण्यात आली. खर्चा बाबत काहीही आदेश नाही.

जी. एन.

अपील मंजूर करण्यात आली.

अस्वीकरण

या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याच्या/ तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहिल आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरता वापर करता येणार नाही तसेच इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणी करता वैध मानला जाईल.

X-X-X-X